

Η ανάμειξη των γονέων σε δραστηριότητες στο χώρο του σχολείου (school-based involvement), ως παράγοντας διαμόρφωσης των στάσεων και των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων των μαθητών

Μουσταίρας Παναγιώτης, Κατσιλλής Ιωάννης
Πανεπιστήμιο Πατρών

Περίληψη: Η συμμετοχή των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους έχει απασχολήσει τους ερευνητές σε όλο τον κόσμο, καθώς επηρεάζει την εξέλιξη και την πρόοδό τους σε πολλούς τομείς. Στο χώρο της εκπαίδευσης, η συνεχής και σταθερή ενασχόληση των γονέων με την εκπαίδευση των παιδιών τους θεωρείται ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες της σχολικής επίδοσης αλλά και γενικά της εκπαιδευτικής και της επαγγελματικής επιτυχίας. Οι εκπαιδευτικές και επαγγελματικές προσδοκίες των μαθητών είναι από τις πιο σημαντικές μεταβλητές του εκπαιδευτικού και κοινωνικοοικονομικού επιτεύγματος τους και ίσως η κύρια παρεμβαλλόμενη μεταβλητή μέσω της οποίας οι ανισότητες του περιβάλλοντος προέλευσης μετατρέπονται σε εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανισότητες. Η παρούσα μελέτη διερευνά τις πιθανές επιδράσεις της ανάμειξης των γονέων στο χώρο του σχολείου στις στάσεις και τις επιδόσεις των μαθητών. Για τη μελέτη των επιδράσεων αυτών χρησιμοποιούνται εμπειρικά δεδομένα από ένα αντιπροσωπευτικό πανελλαδικό δείγμα 1200 μαθητών της Β_ τάξης του Ενιαίου λυκείου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η ανάμειξη των γονέων στο σχολείο επηρεάζει άμεσα τις προσδοκίες των μαθητών και έμμεσα τις επιδόσεις τους, ενώ μεταφέρει και ένα σημαντικό μέρος των επιδράσεων του περιβάλλοντος προέλευσης.

Λέξεις κλειδιά: Ανάμειξη των γονέων, εκπαιδευτικές και επαγγελματικές προσδοκίες, σχολική επίδοση

Εισαγωγή: Είναι γνωστό ότι η εγγύτητα και η στενότητα των σχέσεων ανάμεσα στους γονείς και τα παιδιά επηρεάζουν τη συμπεριφορά των παιδιών και αποτελούν κίνητρο για την επιτυχία (Dauber & Epstein 1993· Eccles, Scanlan & Lewthwaite 1986· Stevenson & Baker 1987). Είναι επίσης γνωστό ότι η ενεργή ανάμειξη των γονέων στην ανατροφή των παιδιών τους σχετίζεται με τις επιδόσεις τους αλλά και τις συμπεριφορές τους σε πολλούς τομείς, όπως η αυτοεκτίμηση, οι επαγγελματικές φιλοδοξίες, η επιλογή επαγγέλματος κ.ά. (Trusty 1996· Hickman, Greenwood & Miller 1995·

Wilson & Wilson 1992· Penick & Jepsen 1992· Barnes & Farrell 1992· Farmer 1985).

Ο ρόλος της ανάμειξης των γονέων είναι ιδιαίτερα έντονος στο χώρο της εκπαίδευσης, όπου η συνεχής και σταθερή στήριξη που προσφέρουν οι γονείς στα παιδιά τους φαίνεται ότι είναι από τους σημαντικότερους παράγοντες που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία (Peterson et al., 1986· Sebald 1989· Farmer 1985· Trusty 1996). Ο Φλουρής (1989, 31), συνοψίζει το ρόλο των γονέων ως εξής: «οι γονείς άλλοτε με τις προσδοκίες, τις αξίες και τις στάσεις τους και άλλοτε με τη συμπεριφορά και τις πράξεις τους επηρεάζουν τη σχολική επίδοση των παιδιών τους και τον τρόπο με τον οποίο αυτά αντιλαμβάνονται τις ικανότητές τους».

Παρόλα αυτά και παρά την αφθονία των ερευνών που έχουν μελετήσει την ανάμειξη των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους και τις πρακτικές που εφαρμόζουν, δεν υπάρχει συμφωνία για τον ακριβή ρόλο της. Έτσι κάποιες έρευνες δείχνουν ότι η ανάμειξη των γονέων βελτιώνει την επίδοση των παιδιών (Epstein 1992· Coleman 1990· Marjoribanks 1979· Walberg 1984· Ho Sui-Chi & Willms 1996), ενώ ορισμένοι άλλοι ερευνητές βρίσκουν ότι η εμπλοκή και παρέμβαση των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών έχει αρνητικά αποτελέσματα πάνω στην επίδοσή τους (Milne et al. 1986· West 1992) και τέλος κάποιοι άλλοι βρίσκουν ότι δεν υπάρχει καμιά απολύτως επίδραση (Lageau 1989· Madigan 1994).

Παρόμοια είναι και τα αποτελέσματα των ερευνών στην Ελλάδα. Ο Γεωργίου (1993) διαπιστώνει ότι οι γονείς των επιτυχημένων ακαδημαϊκά μαθητών μεταξύ άλλων είχαν τακτικότερη επαφή με το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς, έλεγχαν συστηματικά την κατ' οίκον εργασία, εμπλέκονταν συχνότερα σε διάλογο με τα παιδιά τους για σχολικά και άλλα θέματα και έλεγχαν τη συμπεριφορά των παιδιών τους. Ο Κουτσούλης (1998) μελετά τους παράγοντες συμπεριφοράς των γονέων και βρίσκει ότι η πίεση που εξασκούν οι γονείς στα παιδιά έχει αρνητική επιρροή πάνω στη στάση των μαθητών απέναντι στο σχολείο, στην ακαδημαϊκή τους αυτοαντίληψη, στις φιλοδοξίες και τη σχολική τους επίδοση. Αρνητική είναι και η επίδραση που έχει η βοήθεια που δίνουν οι γονείς στο σπίτι τόσο στην επίδοση όσο και στην ακαδημαϊκή αυτοαντίληψη. Αντίθετα, θετικές είναι οι επιρροές που ασκούν σε όλους τους παραπάνω παράγοντες η ψυχολογική υποστήριξη και ο έλεγχος των εξωσχολικών δραστηριοτήτων και των ωραρίων των παιδιών. Σε παρόμοια έρευνα, ο Γεωργίου (1996) έδειξε πως η καθημερινή συμπεριφορά των γονιών που έχουν παιδιά με άριστη επίδοση διαφέρει ουσιαστικά από την αντίστοιχη των γονιών των παιδιών που αποτυγχάνουν στο σχολείο και χαρακτηρίζεται από την ενεργή εμπλοκή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Νεότερη έρευνα των Γεωργίου & Χρήστου (1998) βρίσκει ότι υπάρχουν επιδράσεις της γονεϊκής εμπλοκής στην επίδοση των παιδιών στο σχολείο (επαφή των γονέων με τους δασκάλους, συμμετοχή σε εκδηλώσεις του σχολείου και εθελοντική βοήθεια στο σχολείο). Ο Αντωνάκης (1991) εξέτασε τη σημασία των εσωτερικών χαρακτηριστικών του οικογενειακού περιβάλλοντος στη σχολική επιτυχία και βρήκε ότι στους μαθητές που έχουν υψηλές επιδόσεις υπάρχει καλύτερη συνεργασία γονέων και δασκάλων σε σχέση με τους συμμαθητές τους με χαμηλές επιδόσεις. Οι διαφορές παρέμειναν ακόμα και όταν συγκρίθηκαν μαθητές οι οποίοι προέρχονταν από το ίδιο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο.

Οι διαφορές στα ευρήματα αποδίδονται από κάποιους ερευνητές στο διαφοροποιημένο ρόλο της ανάμειξης των γονέων μεταξύ εθνικών και φυλετικών ομάδων, ή μεταξύ κοινωνικών στρωμάτων (Boger, Richter & Paolucci 1986· Keith 1991· Moles

1982· Epstein 1991, 1992· Becker & Epstein 1982· Lightfool 1978· Lareau 1987, 1989). Είναι πιθανόν τα διαφορετικά ευρήματα που παρατηρούνται αναφορικά με την επίδραση της ανάμειξης των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών να οφείλονται κατά μεγάλο μέρος στον διαφορετικό τρόπο εννοιολογικού προσδιορισμού και μέτρησης της μεταβλητής αυτής (Keith & Lichtman 1994· Ho Sui-Chi & Willms 1996).

Η σύνθεση των κυριότερων θεωρητικών επιχειρημάτων και εμπειρικών ευρημάτων οδηγεί σε δυο κύριες κατηγορίες της ανάμειξης των γονέων:

- Την ανάμειξη που αναφέρεται σε σχέσεις και δραστηριότητες που αφορούν την εκπαιδευτική διαδικασία και διαδραματίζονται *εντός του χώρου του σπιτιού* (home-based involvement) και
- Την ανάμειξη που αναφέρεται σε σχέσεις και δραστηριότητες που αφορούν την εκπαιδευτική διαδικασία και διαδραματίζονται *εντός του χώρου του σχολείου* (school-based involvement).

Σκοπός της μελέτης

Η παρούσα μελέτη έχει σκοπό να διερευνήσει τις πιθανές επιδράσεις της ανάμειξης των γονέων στο χώρο του σχολείου στις στάσεις και τις επιδόσεις των μαθητών. Για τη μελέτη των επιδράσεων αυτών χρησιμοποιούνται δεδομένα από αντιπροσωπευτικό πανελλαδικό δείγμα 1200 μαθητών της Β' τάξης του ενιαίου λυκείου. Είναι δεδομένα από έρευνα επισκόπησης με ερωτηματολόγιο που έγινε το σχολικό έτος 2002-2003 με αναλογική στρωματοποιημένη δειγματοληψία κατά ομάδες ενός σταδίου.¹

Περιγραφή του δείγματος

Στα Διαγράμματα 1 και 2 που ακολουθούν, παρουσιάζονται ορισμένα από τα περιγραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος και πιο συγκεκριμένα η κατανομή των μαθητών κατά φύλο, γεωγραφική περιοχή του τόπου κατοικίας και εθνικότητα.

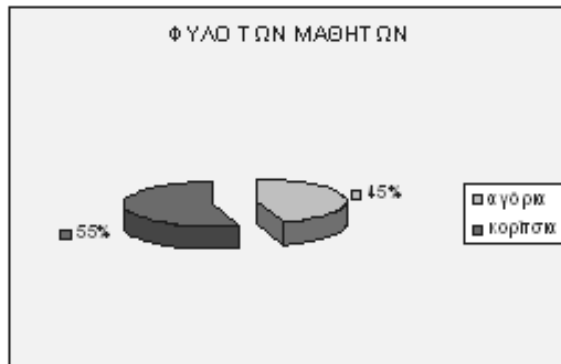
Όπως προκύπτει από τους μαθητές της Β' λυκείου των ενιαίων λυκείων της χώρας που συμμετείχαν στην έρευνα το 45,3% ήταν αγόρια και το 54,7% ήταν κορίτσια. Όσον αφορά στη γεωγραφική περιοχή του τόπου διαμονής, οι μισοί περίπου μαθητές κατοικούν σε περιοχές κοντά στο κέντρο της πόλης (52,8%), περίπου ένας στους τέσσερις από αυτούς διαμένουν σε χωριά ή σε αγροτικές περιοχές (22,6%), ενώ άλλοι τόσοι περίπου διαμένουν σε προάστια πόλεων (23,4%).

Ένα ποσοστό 8% (N=83) των μαθητών του δείγματος δεν έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα, με τους περισσότερους από τους μισούς από αυτούς (N=43) να έχουν γεννηθεί σε κάποια από τις χώρες της Βαλκανικής ή της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και κυρίως στην Αλβανία, ενώ οι υπόλοιποι σε χώρες κυρίως της Δυτικής Ευρώπης, της Αμερικής και των άλλων ηπείρων. Όσον αφορά στην εθνικότητα των μαθητών

¹ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το μεθοδολογικό σχεδιασμό και την εκτέλεση της έρευνας δες Μουσταίρας (2004).

μόνο ένα ποσοστό 3% (N=33) δηλώνει ξένη εθνικότητα, ενώ οι υπόλοιποι έχουν ελληνική εθνικότητα.

Διάγραμμα 1: Φύλο των μαθητών



Διάγραμμα 2: Εθνικότητα των μαθητών



Διάγραμμα 3: Γεωγραφική κατανομή του δείγματος



Η ανάμειξη των γονέων στο σχολείο

Για τη μέτρηση της μεταβλητής “Ανάμειξη των γονέων στο Σχολείο” χρησιμοποιούνται πέντε μεταβλητές οι οποίες έχουν χρησιμοποιηθεί από πάρα πολλές έρευνες διεθνώς. Πιο συγκεκριμένα, η ανάμειξη των γονέων είναι ο πρώτος παράγοντας ο οποίος προέκυψε από την παραγοντική ανάλυση (Principal Component Analysis) πέντε επί μέρους μεταβλητών. Στον Πίνακα 1 παρουσιάζεται η κατανομή για καθεμιά από τις μεταβλητές αυτές. Από την κατανομή των ποσοστών μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι γενικά δεν υπάρχουν υψηλά ποσοστά συμμετοχής των γονέων σε δραστηριότητες του σχολείου. Υψηλό είναι το μόνο το ποσοστό (75,1%), αυτών που συχνά παρακολουθούν δραστηριότητες του σχολείου στις οποίες συμμετέχουν τα παιδιά τους, ενώ στις υπόλοιπες μεταβλητές τα ποσοστά συμμετοχής είναι σχετικά χαμηλά.

Πίνακας 1: Κατανομή των μεταβλητών της ανάμειξης των γονέων στο σχολείο (%)

	ΑΓ1	ΑΓ2	ΑΓ3	ΑΓ4	ΑΓ5
Ποτέ	8,5	2,8	27,1	21,9	63,9
Σπάνια	43,9	9,9	36,2	34,3	25,9
Συχνά	45,5	75,1	36,7	35,9	8,4
Σχεδόν κάθε μέρα	2,0	12,2		8,0	1,8
ΣΥΝΟΛΟ	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

ΑΓ1: Έχουν συνάντηση και συζητούν με κάποιον από τους καθηγητές σου

ΑΓ2: Παρακολουθούν δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχεις στο σχολείο

ΑΓ3: Παίρνουν τον έλεγχο με τους βαθμούς από το σχολείο

ΑΓ4: Συζητούν για θέματα του σχολείου με τους γονείς των φίλων ή των συμμαθητών σου

ΑΓ5: Συμμετέχουν ως εθελοντές σε διάφορες δραστηριότητες ή εργασίες του σχολείου

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των στατιστικών ελέγχων για τις

διαφοροποιήσεις που υπάρχουν στις μεταβλητές που μετρούν την ανάμειξη των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών ανά τόπο κατοικίας, εθνικότητα και φύλο (Πίνακας 2). Όπως φαίνεται στον πίνακα, οι γονείς των κοριτσιών εμπλέκονται περισσότερο στην παρακολούθηση δραστηριοτήτων στο σχολείο και συζητούν περισσότερο για θέματα του σχολείου με τους γονείς των συμμαθητών. Αντίθετα οι γονείς των αγοριών υπερέχουν στις συναντήσεις και τις συζητήσεις που έχουν με τους καθηγητές του σχολείου. Τέλος, υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις υπέρ των αστικών περιοχών στην παρακολούθηση σχολικών δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετέχουν οι μαθητές. Φαίνεται δηλαδή, ότι οι γονείς που διαμένουν σε αστικές περιοχές εμπλέκονται περισσότερο σε δραστηριότητες που αφορούν στην εκπαιδευτική διαδικασία και οι οποίες διαδραματίζονται εντός του σχολικού χώρου.

Πίνακας 2: Στατιστικός Έλεγχος (χ^2) της Σχέσης μεταξύ της Ανάμειξης των Γονέων και των Δημογραφικών Μεταβλητών

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΜΕΙΞΗΣ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ	P		
	ΓΕΩΓ.ΠΕΡ.	ΕΘΝ.	ΦΥΛ.
Έχουν συνάντηση και συζητούν με κάποιον Από τους καθηγητές σου	0,10	,050	,00**
Παρακολουθούν δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχεις στο σχολείο	0,03*	,00**	0,00**
Παίρνουν τον έλεγχο με τους βαθμούς από το σχολείο	0,89 ,39	0,05	
Συζητούν για θέματα του σχολείου με τους γονείς των φίλων ή των συμμαθητών σου	0,95	,270	,02*
Συμμετέχουν ως εθελοντές σε διάφορες δραστηριότητες ή εργασίες του σχολείου	0,60	,29	0,72

* Διαφορές στατιστικά σημαντικές στο επίπεδο 0,05

** Διαφορές στατιστικά σημαντικές στο επίπεδο 0,01

Διαφοροποιήσεις παρατηρούνται και στην εμπλοκή των γονέων με διαφορετική εθνική προέλευση. Οι γονείς των μαθητών με ξένη εθνικότητα φαίνεται ότι δυσκολεύονται να αναμειχθούν σε δραστηριότητες που έχουν σχέση ή εκδηλώνονται στο χώρο του σχολείου και αυτό φαίνεται και από τη στατιστικά σημαντική διαφορά που υπάρχει υπέρ των Ελλήνων γονέων και στο γενικό δείκτη ανάμειξης στο σχολείο (Πίνακας 3). Η δυσκολία αυτή θα μπορούσε να αποδοθεί περισσότερο σε παράγοντες που έχουν σχέση με τις γενικότερες δυσκολίες εγκλιματισμού και ένταξης των οικογενειών αυτών, παρά σε αρνητική διάθεση απέναντι στην εκπαίδευση και το σχολείο. Αν θεωρήσουμε ότι πολλοί από τους γονείς των μαθητών με ξένη εθνικότητα είναι οικονομικοί μετανάστες που προσπαθούν να επιβιώσουν σε ένα νέο κοινωνικό περιβάλλον με πολλές οικονομικές δυσκολίες αλλά και δυσκολίες στην εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, μπορούμε ίσως να κατανοήσουμε την απόσταση από την οποία αντιμετωπίζουν το σχολικό χώρο και τις σχέσεις με τους ανθρώπους του. Κάτι ανάλογο υποστηρίζει ο Delgado-Geitan (1991), ισχυριζόμενος ότι ορισμένοι γονείς με συγκεκριμένη εθνική προέλευση είναι πιθανόν να μην αισθάνονται άνετα κατά

την επικοινωνία τους με το προσωπικό του σχολείου ή κατά τη συμμετοχή τους σε σχολικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις εξαιτίας των γλωσσικών φραγμών ή των διαφορετικών πολιτισμικών αξιών.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι σε ότι αφορά την ανάμειξη τους σε δραστηριότητες που εκτυλίσσονται στο χώρο του σπιτιού δεν υπάρχουν διαφορές με τους γονείς των μαθητών με ελληνική εθνικότητα, γεγονός που μάλλον υποδηλώνει ότι το ενδιαφέρον τους για την εκπαιδευτική πρόοδο των παιδιών τους είναι υπαρκτό. Μάλιστα η εθνικότητα είναι η μόνη από τις τρεις μεταβλητές στην οποία παρατηρούνται διαφορές μεταξύ της ανάμειξης των γονέων στο σχολείο και στο σπίτι, όπως φαίνεται στον Πίνακα 3. Τη δυσκολία αυτή για εμπλοκή των γονέων από εθνικές μειονότητες σε δραστηριότητες εντός του σχολικού χώρου, εντοπίζει και ο Coleman (1987), θεωρώντας ότι οι κανόνες και τα πρότυπα για τη σχολική επιτυχία μπορεί να διαφέρουν ανάμεσα στις εθνικές ομάδες και επομένως και η ανάμειξη των γονέων. Ο ίδιος πάντως θεωρεί ως δεδομένο το ενδιαφέρον τους εντός του χώρου του σπιτιού, αναφέροντας μάλιστα το παράδειγμα των Ασιατισσών μητέρων που αγοράζουν διπλά σχολικά βιβλία, για να προετοιμάζονται και οι ίδιες και να βοηθήσουν αποτελεσματικότερα τα παιδιά τους στις κατ' οίκον εργασίες.

Πίνακας 3: Στατιστικός Έλεγχος (t-test) της Διαφοράς των Αριθμητικών Μέσων της Ανάμειξης των Γονέων

ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ	T			ΔΙΑΦΟΡΑ Μ.Ο.			P		
	ΓΕΩ.ΠΕΡ.	ΕΘΝ.	ΦΥΛ.	ΓΕΩ.ΠΕΡ.	ΕΘΝ.	ΦΥΛ.	ΓΕΩ.ΠΕΡ.	ΕΘΝ.	ΦΥΛ.
Ανάμειξη στο Σχολείο	-1,20	-1,96	-,530	-,086	-,346	-,032	,229	,048*	,596
Ανάμειξη στο Σπίτι	-1,28	,409	1,058	-,009	,0724	,0651	,898	,682	,290

Η σχέση της ανάμειξης των γονέων στο σχολείο με τις στάσεις και τα εκπαιδευτικά επιτεύγματα των μαθητών

Στη συνέχεια επιχειρήσαμε να εξακριβώσουμε τη σχέση και τις πιθανές διαφοροποιήσεις στις στάσεις και τα εκπαιδευτικά επιτεύγματα των μαθητών ανάλογα με την ανάμειξη των γονέων τους στο σχολείο. Πιο συγκεκριμένα διερευνήσαμε πώς διαμορφώνονται οι επιδόσεις και οι προσδοκίες των παιδιών και οι προσδοκίες των γονέων τους ανάλογα με το επίπεδο ανάμειξης των γονέων στο σχολείο. Για το λόγο αυτό ο γενικός δείκτης της ανάμειξης των γονέων στο σχολείο διχοτομήθηκε σε δύο επίπεδα, χαμηλό και υψηλό, ώστε να αναδειχθούν οι σχέσεις των δύο επιπέδων με τις επιδόσεις και τις προσδοκίες. Τα αποτελέσματα αυτών των αναλύσεων φαίνονται στους Πίνακες 4, 5 και 6 που ακολουθούν και από τους οποίους προκύπτουν τα εξής:

- Οι επιδόσεις των μαθητών σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα είναι υψηλότερες όταν υπάρχει μεγαλύτερη ανάμειξη των γονέων σε δραστηριότητες και θέματα που αφορούν την εκπαιδευτική διαδικασία και εκτυλίσσονται στο χώρο του σχολείου.

- Οι διαφορές αυτές είναι περίπου της τάξης της μισής βαθμολογικής μονάδας.
- Οι διαφοροποιήσεις αυτές είναι στατιστικά σημαντικές στα περισσότερα από τα γνωστικά αντικείμενα γενικής παιδείας και κατεύθυνσης (αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία, νεοελληνική γλώσσα, νεοελληνική λογοτεχνία, ιστορία, χημεία, εισαγωγή στο δίκαιο και τους πολιτικούς θεσμούς, αρχαία ελληνικά κείμενα, αρχές φιλοσοφίας και λατινικά).
- Στατιστικά σημαντικές είναι και οι διαφορές στο μέσο όρος βαθμολογίας στο Α' τρίμηνο της Β' λυκείου και στο μέσο όρος της βαθμολογίας στο ενδεικτικό της Α' λυκείου

Πίνακας 4: Επιδόσεις των μαθητών με υψηλή και χαμηλή ανάμειξη των γονέων στο σχολείο

ΜΕΤΑΒΑΗΤΕΣ 16,5808	Μ.Ο. βαθμολογίας στο Α' τρίμηνο της Β' λυκείου	Μ.Ο. βαθμολογίας στο ενδεικτικό της Α' λυκείου	Αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία	Νεοελληνι- κή γλώσσα	Νεοελληνι- κή λογοτεχνία	Ιστορία
χαμηλή ανάμειξη των γονέων στο σχολείο	16,0915	16,0720	15,7801	16,4941	16,0286	
υψηλή ανάμειξη των γονέων στο σχολείο	16,955	16,6203	16,5389	16,1766	16,8393	16,5550

Πίνακας 5: Επιδόσεις των μαθητών με υψηλή και χαμηλή ανάμειξη των γονέων στο σχολείο

ΜΕΤΑΒΑΗΤΕΣ	Μαθηματικά	Λατινικά	Άλγεβρα	Γεωμετρία	Φυσική	Χημεία	Βιολογία
χαμηλή ανάμειξη των γονέων στο σχολείο	17,1879	16,5826	15,8896	15,8060	16,1193	16,3849	17,0657
υψηλή ανάμειξη των γονέων στο σχολείο	17,5510	17,1677	16,1094	16,0763	16,3868	16,8244	17,2908

Πίνακας 6: Στατιστικός έλεγχος (**t test**), για τις διαφορές στην επίδοση των παιδιών με χαμηλή και υψηλή ανάμειξη των γονέων στο σχολείο

ΜΕΤΑΒΑΗΤΕΣ	t	p	ΔΙΑΦΟΡΑ Μ.Ο
αρχαία ελληνική γλώσσα και γραμματεία	-2,756	,006**	-,4668
νεοελληνική γλώσσα	-2,687	,007**	-,3966
νεοελληνική λογοτεχνία	-2,102	,036*	-,3452
ιστορία	-2,860	,004**	-,5264
άλγεβρα	-1,192	,234	-,2198
γεωμετρία	-1,449	,148	-,2703
φυσική	-1,455	,146	-,2674
χημεία	-2,533	,011*	-,4396
βιολογία	-1,362	,174	-,2252
εισαγωγή στο δίκαιο και τους πολιτικούς θεσμούς	-2,767	,006**	-,4497
Αρχαία ελληνικά κείμενα	-2,367	,018*	-,6215
αρχές φιλοσοφίας	-2,082	,038*	-,5770
λατινικά	-1,998	,046*	-,5851
μαθηματικά	-1,175	,241	-,3631
φυσική	-,197	,844	-,0528
χημεία	-,113	,910	-,0309
Μέσος όρος βαθμολογίας στο Α' τρίμηνο της Β' λυκείου	-2,732	,006**	-,3750
Μέσος όρος της βαθμολογίας στο ενδεικτικό της Α' λυκείου	-3,815	,000**	-,5288

Οι διαφορές υπέρ του υψηλού επιπέδου ανάμειξης των γονέων στο σχολείο, που παρατηρήθηκαν στις επιδόσεις των μαθητών, παρατηρούνται και στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές προσδοκίες των παιδιών και των γονέων τους (Πίνακες 7, 8 και 9). Από τους στατιστικούς ελέγχους που έγιναν διαπιστώθηκε ότι:

- Στατιστικά σημαντικές είναι οι διαφορές για τις ιδεαλιστικές και ρεαλιστικές **εκπαιδευτικές προσδοκίες**²³⁴ των μαθητών και τις εκπαιδευτικές προσδοκίες των γονέων τους.
- Δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές για τις **επαγγελματικές προσδοκίες** ούτε των μαθητών ούτε των γονέων τους.

Πίνακας 7: Προσδοκίες των **μαθητών** με χαμηλή και υψηλή ανάμειξη των γονέων στο σχολείο

METABAHTES	Ιδεαλιστικές εκπαιδευτικές προσδοκίες των μαθητών	Ιδεαλιστικές επαγγελματικές προσδοκίες των μαθητών	Ρεαλιστικές εκπαιδευτικές προσδοκίες των μαθητών	Ρεαλιστικές επαγγελματικές προσδοκίες των μαθητών
χαμηλή ανάμειξη των γονέων στο σχολείο	4,2261	60,6132	3,9855	59,9496
υψηλή ανάμειξη των γονέων στο σχολείο	4,4177	61,3756	4,1729	60,7989

Πίνακας 8: Προσδοκίες των **γονέων** με χαμηλή και υψηλή ανάμειξη των γονέων στο σχολείο

METABAHTES	Εκπαιδευτικές προσδοκίες των γονέων	Επαγγελματικές προσδοκίες των γονέων
χαμηλή ανάμειξη των γονέων στο σχολείο	4,0031	60,5462
υψηλή ανάμειξη των γονέων στο σχολείο	4,2230	61,9682

Πίνακας 9: Στατιστικός έλεγχος (**t test**), για τις διαφορές στις προσδοκίες των παιδιών και των γονέων τους με χαμηλή και υψηλή ανάμειξη των γονέων στο σχολείο

METABAHTES	t	p	ΔΙΑΦΟΡΑ Μ.Ο
ιδεαλιστικές εκπαιδευτικές προσδοκίες των μαθητών	-3,383	,001**	-,1916
ιδεαλιστικές επαγγελματικές προσδοκίες των μαθητών	-1,088	,277	-,7625
ρεαλιστικές εκπαιδευτικές προσδοκίες των μαθητών	-2,774	,006**	-,1875
ρεαλιστικές επαγγελματικές προσδοκίες των μαθητών	-1,102	,271	-,8492
εκπαιδευτικές προσδοκίες των γονέων	-3,230	,001	-,2199
επαγγελματικές προσδοκίες των γονέων	-1,733	,084	-1,4219

² Οι ιδεαλιστικές προσδοκίες προσομοιάζουν προς τις φιλοδοξίες, δηλαδή αποτελούν κατά κάποιο τρόπο το υψηλότερο επίπεδο των προσδοκιών σε αντίθεση με τις ρεαλιστικές που είναι καθαρές προσδοκίες. Για μια πληρέστερη ενημέρωση σχετικά με τον ορισμό των εννοιών βλ. Μουσταίρας 2004.

3. Επιδράσεις της ανάμειξης των γονέων στο σχολείο στις προσδοκίες και τις επιδόσεις των μαθητών

A) Το μοντέλο

Για μια πληρέστερη εικόνα των διαφοροποιήσεων που ανέδειξαν οι στατιστικοί έλεγχοι και του ρόλου της ανάμειξης των γονέων στο σχολείο χρησιμοποιήθηκε ένα μοντέλο τροχιάς³, με σκοπό να διερευνήσουμε την πιθανή ύπαρξη άμεσης ή έμμεσης επίδρασης της ανάμειξης των γονέων στο σχολείο πάνω στις προσδοκίες και την επίδοση των μαθητών.

Σύμφωνα με τους Sewell & Shah (1968), οι επιδράσεις του οικογενειακού περιβάλλοντος πάνω στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές φιλοδοξίες μπορούν να χωριστούν σε εκείνες που εξετάζουν την επίδραση των κοινωνικοψυχολογικών ιδιοτήτων του οικογενειακού περιβάλλοντος, όπως για παράδειγμα, οι αξιακοί προσανατολισμοί, οι προσδοκίες και η ενθάρρυνση των γονέων και άλλες μεταβλητές που σχετίζονται με τα κίνητρα των φιλοδοξιών και των επιτευγμάτων και εκείνες που ερευνούν τα δομικά χαρακτηριστικά της οικογένειας, ως δείκτες των κοινωνικών και οικονομικών ιδιοτήτων της (τα εκπαιδευτικά και επαγγελματικά επιτεύγματα των γονέων, το εισόδημα, το μέγεθος και τη δομή της οικογένειας και τη σειρά γέννησης).

Έτσι χρησιμοποιήσαμε ένα μοντέλο τροχιάς, το οποίο περιλαμβάνει και τις δύο κατηγορίες των επιδράσεων του οικογενειακού περιβάλλοντος δηλαδή τις δομικές και τις κοινωνικοψυχολογικές. Επί πλέον περιλαμβάνει ως εξωγενείς παράγοντες τρεις μεταβλητές οι οποίες είναι γνωστό ή πιθανό να επηρεάζουν τις εκπαιδευτικές προσδοκίες και την επίδοση, έτσι ώστε να μπορούν να διαπιστωθούν οι πραγματικές “καθαρές” επιδράσεις της οικογένειας: Την Εθνικότητα, το Φύλο και τον Τόπο Κατοικίας.

Οι ερευνητές που ασχολήθηκαν με τη διαδικασία του εκπαιδευτικού επιτεύγματος έχουν αναγνωρίσει τις επιδράσεις του οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος που είναι πέρα και πάνω από τις επιδράσεις των ατομικών ικανοτήτων (Sewell et al., 1969, 1970· Wright & Perone 1977). Τα κοινωνιολογικά μοντέλα στις έρευνές τους για τη διαδικασία επίτευξης του κοινωνικοοικονομικού επίπεδου (status attainment process), έχουν διαπιστώσει ότι το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας και ιδιαίτερα το εκπαιδευτικό και επαγγελματικό επίπεδο των γονέων συνδέονται με τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές φιλοδοξίες των παιδιών (Wilson & Wilson 1992· Kysel et al., 1992· Smith 1989· Stone 1988· Schiamberg & Chin 1987· Hannah & Kahn 1989· Hill & Duncan 1987).

Οι περισσότερες έρευνες συμφωνούν ότι οι προσδοκίες των μαθητών σχετίζονται θετικά με την επίδοση (Coleman, Hoffer & Kilgore 1982· Spenner & Featherman 1978) καθώς και με άλλες καταστάσεις, όπως με λιγότερα προβλήματα συμπεριφοράς, μεγαλύτερες επενδύσεις προς το σχολείο (MacLeod, 1987) και μικρότερη πιθανότητα για εγκατάλειψη του σχολείου (Ensminger & Slusarcick, 1992).

Η εθνικότητα των μαθητών είναι η μεταβλητή που θεωρείται από πολλούς ως ο λόγος για τα διαφορετικά αποτελέσματα των ερευνών.

³ Για περισσότερα σχετικά με τα μοντέλα τροχιάς ή μοντέλα διαδρομών και την ανάλυσή τους βλ. Babbie (1995, σελ. 424-427) και Κατσάλλης (1998, σελ. 173).

Οι έρευνες έχουν δείξει ότι το φύλο επηρεάζει τόσο τις προσδοκίες των μαθητών (Herzog 1982) όσο και τις προσδοκίες των γονέων (Alexander and McDill 1976· Alexander et al. 1994) Στην Ελλάδα οι Psacharopoulos και Soumelis (1979) αναφέρουν μια σχετικά ισχυρή συσχέτιση μεταξύ φύλου και εκπαιδευτικών προσδοκιών των μαθητών λυκείου.

Οι περισσότερες έρευνες για τον τόπο κατοικίας εξετάζουν την επίδραση που έχει στην σχολική επίδοση και την εκπαιδευτική επιτυχία και οι εμπειρικές ενδείξεις φαίνεται να συνηγορούν σε μια σημαντική αν και όχι πολύ ισχυρή επίδραση. Ο Katsillis (1987) και οι Psacharopoulos και Soumelis (1979) βρήκαν ότι στην Ελλάδα ο τόπος κατοικίας δεν έχει στατιστικά σημαντική επίδραση στη σχολική επίδοση, αλλά επηρεάζει σημαντικά τις προσδοκίες των μαθητών.

Αναφορικά με τη δομή της οικογένειας, τα περισσότερα από τα ευρήματα των ερευνών που εξετάζουν τις πιθανές επιπτώσεις της μη παραδοσιακής οικογένειας, συμφωνούν ότι τα παιδιά από τέτοιες οικογένειες υστερούν στα επιτεύγματα και τις συμπεριφορές (Pong 1997· Lee 1993· Sandefur, McLanahan & Wojtkiewicz 1992· Mulkey et al., 1992· Dronkers 1994· McLanahan & Sandefur 1994).

Τέλος, φαίνεται να υπάρχει αρνητική επίδραση του αριθμού των παιδιών που έχει μια οικογένεια και των διαφόρων επιτευγμάτων και συμπεριφορών τους όπως είναι η διανοητική ανάπτυξη, το εκπαιδευτικό επίτευγμα, η ακαδημαϊκή επίδοση, το επαγγελματικό επίτευγμα, οι σχέσεις γονέων παιδιών, η νοητική και ψυχική υγεία κλπ. (Zajonc & Markus 1975· Cicirelli 1978· Blake 1981, 1985, 1986, 1989· Heer 1985, 1986· Mercy & Steelman 1982· Alwin 1991).

Έτσι, το τελικό μοντέλο το οποίο χρησιμοποιείται για την ανάλυση περιλαμβάνει έξι εξωγενείς μεταβλητές (το φύλο, την εθνικότητα, τον τόπο κατοικίας, το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο της οικογένειας, τη δομή και τον αριθμό των παιδιών της οικογένειας), έξι ενδογενείς μεταβλητές (το πολιτιστικό κεφάλαιο, τις εκπαιδευτικές και τις επαγγελματικές προσδοκίες των γονέων, την ανάμιξη των γονέων στο σχολείο, τις εκπαιδευτικές και τις επαγγελματικές προσδοκίες του μαθητή) και τελική εξαρτημένη μεταβλητή το γενικό βαθμό του ενδεικτικού στην Α' λυκείου.

Τα αποτελέσματα των αναλύσεων παρουσιάζονται στις ενότητες που ακολουθούν.

B) Επιδράσεις στις εκπαιδευτικές προσδοκίες

Το Διάγραμμα 4 παρουσιάζει το μοντέλο διαδρομών που χρησιμοποιήθηκε καθώς και τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης του μοντέλου. Για την ανάλυση χρησιμοποιήθηκε ένα πλήρες μονοκατευθυντικό μοντέλο, αλλά στο διάγραμμα παρουσιάζονται μόνο οι στατιστικά σημαντικές διαδρομές. Όπως φαίνεται από το διάγραμμα:

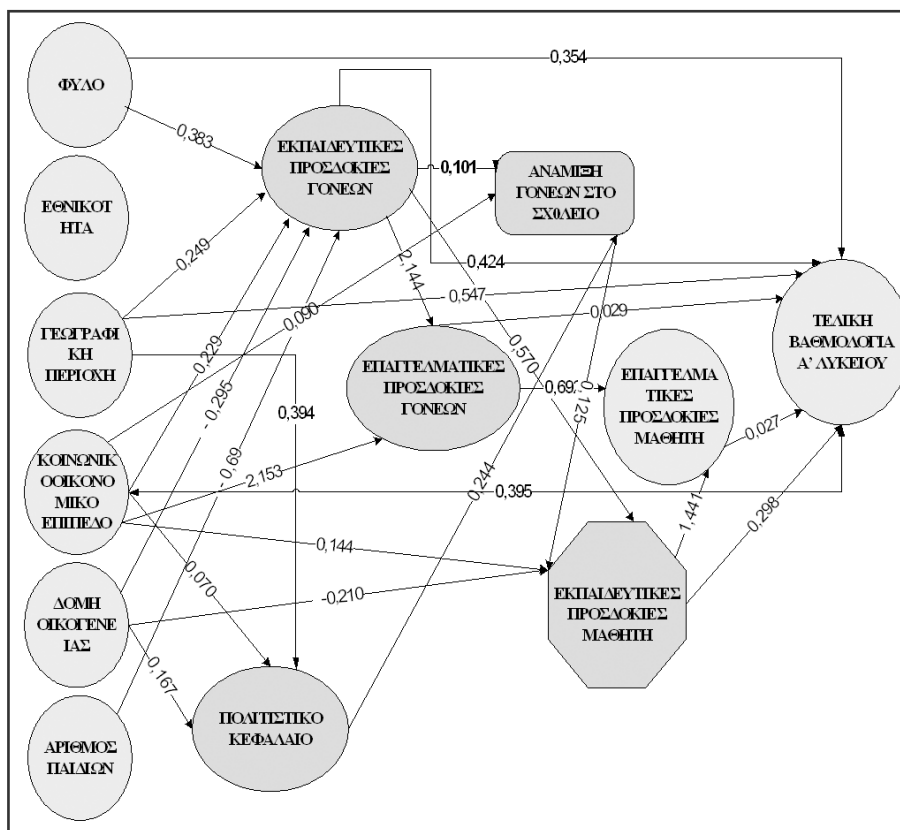
- Στην ανάμιξη των γονέων στο σχολείο ασκούν άμεση επίδραση το ΚΟΕ και το πολιτιστικό κεφάλαιο της οικογένειας και οι εκπαιδευτικές προσδοκίες των γονέων
- Υπάρχει άμεση θετική επίδραση της ανάμιξης των γονέων στο σχολείο πάνω στις εκπαιδευτικές προσδοκίες των μαθητών
- Υπάρχει άμεση θετική επίδραση του ΚΟΕ της οικογένειας στις εκπαι-

Γ) Επιδράσεις στην επίδοση των μαθητών

Από την ανάγνωση του διαγράμματος 5 που παρουσιάζει τις επιδράσεις που δέχεται η επίδοση των μαθητών παρατηρούνται τα εξής:

- Το φύλο και η περιοχή του τόπου κατοικίας επηρεάζουν άμεσα την επίδοση των παιδιών με αποτέλεσμα τα κορίτσια και τα παιδιά που κατοικούν σε αστικές περιοχές έχουν υψηλότερη επίδοση.
- Άμεση και θετική πάνω στην επίδοση είναι και η επίδραση του ΚΟΕ της οικογένειας και των εκπαιδευτικών και επαγγελματιών προσδοκιών των γονέων και των παιδιών.
- Μεγάλο μέρος των επιδράσεων των εξωγενών μεταβλητών μεταφέρονται διαμέσου των προσδοκιών των γονέων και των παιδιών.
- Η επίδραση της ανάμειξης των γονέων στο σχολείο πάνω στην επίδοση δεν είναι άμεση, αλλά γίνεται μέσω των προσδοκιών των μαθητών.

Διάγραμμα 5: Μοντέλο τροχιάς για τις επιδράσεις στην επίδοση των μαθητών (μόνο οι στατιστικά σημαντικές επιδράσεις)



Συμπεράσματα

Η μεγάλη σημασία που έχει η ύπαρξη και ο ρόλος των γονέων για την ανατροφή, τη στήριξη και την πρόοδο των παιδιών είναι γενικά γνωστή και αποδεκτή. Ιδιαίτερα στο χώρο της εκπαίδευσης, πολλές έρευνες έχουν δείξει ότι η ενεργή συμμετοχή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία μπορεί να επηρεάσει τα εκπαιδευτικά τους αποτελέσματα, αλλά και τις συμπεριφορές τους με πολλούς τρόπους.

Η παρούσα μελέτη διερεύνησε τη σχέση της ανάμειξης των γονέων σε δραστηριότητες που γίνονται στο χώρο του σχολείου (school based involvement), με τις στάσεις και τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα των παιδιών, με δεδομένα από μια πανελλαδική έρευνα επισκόπησης σε ένα δείγμα 1200 μαθητών της Β' λυκείου.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι όταν υπάρχει έντονη και ενεργή συμμετοχή των γονέων σε τέτοιου είδους δραστηριότητες, οι προσδοκίες, αλλά και οι επιδόσεις των παιδιών τόσο στα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα όσο και στο γενικό βαθμό είναι υψηλότερες.

Προκειμένου να απομονωθούν οι καθαρές επιδράσεις της ανάμειξης των γονέων, αναπτύχθηκαν μοντέλα τροχιάς που επιτρέπουν να κρατηθούν σταθερές οι επιδράσεις ορισμένων σημαντικών παραγόντων της οικογένειας. Από την ανάπτυξη μοντέλων τροχιάς προέκυψαν τα παρακάτω:

Η ανάμειξη των γονέων στο σχολείο επηρεάζει άμεσα τις προσδοκίες των μαθητών και έμμεσα τις επιδόσεις τους, ενώ μεταφέρει και μέρος των επιδράσεων σημαντικών παραγόντων του περιβάλλοντος προέλευσης όπως είναι το Κοινωνικοοικονομικό επίπεδο και το πολιτιστικό κεφάλαιο της οικογένειας. Διαπιστώθηκε επίσης η ύπαρξη αρνητικής επίδρασης της οικογενειακής δομής και των πολλών παιδιών πάνω στις εκπαιδευτικές προσδοκίες που μέσω αυτών μεταφέρεται και στην ανάμειξή τους. Δηλαδή, οι γονείς από μη παραδοσιακές οικογένειες και από οικογένειες με πολλά παιδιά έχουν χαμηλότερες εκπαιδευτικές προσδοκίες για τα παιδιά τους, με αποτέλεσμα να εμπλέκονται λιγότερο και στην εκπαίδευσή τους.

Τέλος, αναδεικνύεται για μια ακόμη φορά, ο πολύ σημαντικός ρόλος των προσδοκιών των γονέων και των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς διαμεσολαβούν και μεταφέρουν στις επιδόσεις τους ένα πολύ σημαντικό μέρος των επιδράσεων των μεταβλητών του περιβάλλοντος από το οποίο προέρχονται οι μαθητές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Alwin, D. (1991). Family of origin and cohort differences in verbal ability. *American Sociological Review*, 56, 625-638.

Alexander, K., Entwisle, D. & Bedinger, S. (1994). When expectations work: race and socioeconomic differences in school performance. *Social Psychology Quarterly*, 57, 283-299.

Αντωνάκης, Ι. (1991). *Ο ρόλος των γονέων στη σχολική επιτυχία του μαθητή*, Ηράκλειο.

Becker, H. & Epstein, J. (1982). Parent involvement: a survey of teacher practices. *Elementary School Journal*, 83, 85-102.

Babbie, E. (1995). *The practice of social research*. Wadsworth Publishing

Company.

Blake, J. (1981). Family Size and the Quality of Children (in Presidential Address) *Demography*, Vol. 18, No. 4. pp. 421-442.

Blake, J. (1985). Number of siblings and educational mobility. *American Sociological Review*, 50, 84-94.

Blake, J. (1986). Number of siblings, family background and the process of educational attainment. *Social Biology*, 33, 5-21.

Blake, J. (1989). *Family size and achievement*. Berkeley, CA: University of California Press.

Blake, J. (1981). Family Size and the Quality of Children (in Presidential Address) *Demography*, Vol. 18, No. 4. pp. 421-442.

Blake, J. (1985). Number of siblings and educational mobility. *American Sociological Review*, 50, 84-94.

Blake, J. (1986). Number of siblings, family background and the process of educational attainment. *Social Biology*, 33, 5-21.

Blake, J. (1989). *Family size and achievement*. Berkeley, CA: University of California Press.

Cicirelli, V. (1978). The relationship of sibling structure and intellectual abilities and achievements. *Review of Educational Research*, 55, 353-386.

Coleman, J. S. (1990). *Equality and achievement in education*. Westview, Boulder, Colorado.

Coleman, J. (1987). Families and schools. *Educational Researcher*, 16, 32-38.

Γεωργίου, Σ. (1993). Ο ρόλος της οικογένειας στη σχολική επιτυχία. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 19, 347-368.

Γεωργίου, Σ. (1996). Γονεϊκή συμπεριφορά και σχολική επίδοση. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 23, 131-155.

Γεωργίου, Σ. & Χρίστου, Κ. (1998). Δομικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά της οικογένειας ως παράμετροι της σχολικής επίδοσης του παιδιού. Στο Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα, Πρακτικά του 1^{ου} πανελληνίου συνεδρίου, Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδος, Ναύπακτος, 511-517.

Dauber S. & Epstein J. (1993). Parents' attitudes and practices of involvement in inner-city elementary and middle schools. In N. Chavkin (Ed), *Families and schools in a pluralistic society* (pp. 53-71). Albany, NY: SUNY Press.

Delgado-Gaiten C. (1991). Involving parents in schools: A process of empowerment. *American Journal of Education*, 100, 20-45.

Dronkers J. (1994). The changing effects of lone parent family on the educational attainment of their children in the European welfare state. *Sociology*, 28, 171-191.

Epstein, J. (1992). School and family partnership. In M. Alkin (Ed), *Encyclopedia of Educational Research*, NY, Macmillan, 1139-1151.

Eccles J., Wigfield A., & Schiefele U. (1997). Motivation to succeed. In N. Eisenberg (Ed), W. Damon (Series ed.), *Handbook of child Psychology*, V. 3, pp. 1017-1095. N.Y.: Wiley.

Ensminger, M. & Slusarcick A. (1992). Paths to high school graduation or dropout: a longitudinal study of a first grade cohort. *Sociology of Education*, 65, 95-113.

Farmer, H. (1985). Model of career and achievement motivation for woman and men. *Journal of Counseling Psychology*, 32, 363-390.

Φλουρής, Γ. (1989). *Αυτοαντίληψη, σχολική επίδοση και επίδοση των γονέων*, Αθήνα, Γρηγόρης.

Herzog, A. (1982). High school seniors' occupational plans and values: Trends in sex differences 1976 through 1980. *Sociology of Education*, 55, 1-13.

Hickman, C., Greenwood, G. & Miller, M. (1995). High school parent involvement: Relationships with achievement, grade level, SES, and Gender. *Journal of Research and Development in Education*, 28, 125-134.

Ho Sui-Chu, E. & Willms, D. (1996). Effects of Parental Involvement on Eighth-Grade Achievement. *Sociology of Education*, Vol. 69, No. 2. pp. 126-141.

Heer, D. (1985). Effects of Sibling Number on Child Outcome, *American Review of Sociology*, pp. 27-47.

Keith, P. Lichtman, M. (1994). Does parent involvement influence the academic achievement of Mexican-American eighth graders? *School Psychology Quarterly*, 9, 256-272.

Kysel, F. West, A. & Scott, G. (1992). Leaving school: attitudes, aspirations and destinations of fifth year's leavers in Tower Hamlets. *Educational Research*, 34, 87-106.

Katsillis J. M., (1987). *Education and Social Selection: A model of high school achievement in Greece*. Unpublished Doctoral Dissertation, Florida State University, Tallahassee, Florida.

Κατσάλλης, Ι. Μ. (1998). *Οι Μικροϋπολογιστές στις Κοινωνικές Επιστήμες, Επιστημονική Εμπειρική Έρευνα και Στατιστικές Αναλύσεις*, Αθήνα, Gutenberg.

Κουτσούλης, Μ. (1998). Προσδιορισμός των μηχανισμών παρέμβασης του οικογενειακού περιβάλλοντος στην επίδοση των μαθητών. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 28, 83-99.

Lee, S. (1993). Family structure effects on students outcomes. In B. Schneider & J. Coleman (eds), *Parents, their children's and schools*, (pp. 43-75), Boulder, Westview Press.

Lareau, A. (1989). *Home advantage, social class and parental intervention in elementary education*. Philadelphia, Falmer Press.

Lightfoot, S. (1978). *Worlds apart*. NY: Basic Books.

Madigan, T. (1994). *Parent involvement and school achievement*. Paper presented at the meeting of the American Educational Research Association, N. Orleans

Mc Lanahan S. & Sandefur, G. (1994). *Growing up with a Single Parent: What Hurts, what Helps*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Mercy, J. & Carr Steelman, L. (1982). Familial Influence on the Intellectual Attainment of Children. *American Sociological Review*, Vol. 47, No. 4. pp. 532-542.

Mulkey, L., Crain, R. & Harrington, A. (1992). One parent households and achievement: economic and behavioral explanations of a small effect. *Sociology of Education*, 65, 48-65.

McLeod, J. (1987). *Ain't No Makin' It*. Boulder, CO: Westview Press.

Μουσταίρας Π. (2004). Κοινωνικό κεφάλαιο και προσδοκίες των μαθητών. Μια μελέτη για της εκπαιδευτικές και επαγγελματικές προσδοκίες των μαθητών της

Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστημίου Πατρών.

Milne, A., Myers, D., Rosenthal, A., Ginsburg, A. (1986). Single Parents, Working Mothers, and the Educational Achievement of School Children. *Sociology of Education*, Vol. 59, No. 3. pp. 125-139.

Marjoribanks, K. (1979). Family environments. In H. Walberg (Ed), *Educational environments and effects* (pp. 15-37). Berkeley: McCutham.

Penick, N. & Jepsen, D. (1986). Family versus non family significant others for the career decision of the low income youth. *Family Relations*, 35, 417-424.

Pong, S. (1997). Family structure, school context, and eighth-grade math and reading achievement. *Journal of Marriage and the Family*, 59, 734-46.

Psacharopoulos G. & Soumelis C. (1979). A Quantitative Analysis of Demand for Higher Education, *Higher Education* 8: 159-177.

Sewell W., Haller A. & Ohlendorf G. (1970). The educational and early occupational attainment process: Replication and revision. *American Sociological Review*, 35:1014-1028.

Sewell W., Haller A. & Portes, A. (1969). The education and early occupational attainment process. *American Sociological Review*, 34, 82-92.

Sandefur, G. D., McLanahan, S., & Wojtkiewicz, R. A. (1992). 'The effects of parental marital status during adolescence on high school graduation. *Social Forces* 71, 103-121.

Smith, (1993). Growth in academic achievement and teaching younger siblings. *Social Psychology Quarterly*, 56, 77-85.

Smith, T. (1989). Mother-father differences in parental influence on school grades and educational goals. *Sociological Inquiry*, 59, 88-98.

Spenner K. & Featherman, D. (1978). Achievement ambitions. *Annual Review of Sociology*, 4, 373-420.

Schiamberg, L. & Chin, C. (1987). *The influence of family on educational and occupational achievement of adolescents in low-income areas: An ecological perspective*. Paper presented at the annual meeting of the Society for Research on Child Development, Baltimore.

Sebal, H. (1989). Adolescents' peer orientation: Changes in the support system during the past three decades. *Adolescence*, 24, 937-946.

Steinberg, L. Lamborn, S., Dornbusch, S. & Darling, N. (1992). Impact of parenting practices on adolescent achievement: Authoritative parenting school involvement and encouragement to succeed. *Child Development*, 63, 1266-1281.

Stevenson D. & Baker D. (1987). The family school relation and child school performance. *Child Development*, 58, 1348-1357.

Scanlan T. & Lewthwaite R. (1986). Social psychological aspects of competition for male youth participants: IV. Determinants of personal performance expectancies. *Journal of Sport Psychology*, 8, 25-35.

Stone, J. (1988). The contributions of vocational education to career aspirations work attitudes and academic achievement in high school. *Journal of Vocational Educational Research*, 13, 19-33.

Trusty, J. (1996). Relationship of parent involvement in teen's career development to teen's attitudes, perceptions, and behavior. *Journal of Research and*

Development in Education, 30, 317-323.

Wilson, P. & Wilson, J. (1992). Environmental influences on adolescent educational aspirations. *Youth and Society* 24, 52-70.

Walberg, H. (1984). Improving the productivity of America's schools. *Educational Leadership*, 41, 19-30.

Wojtkiewicz, (1992). Diversity in Experiences of Parental Structure during Childhood and Adolescence (in Intergenerational Relations) *Demography*, Vol. 29, No. 1pp. 59-68.

Wright, & Perrone, (1977). Marxist class categories and income inequality. *American Sociological Review*, 42, 32-55.

Zajonc, R. & Markus, G. (1975). Birth order and intellectual development. *Psychological Review* 82, 74-88.

PARENTAL INVOLVEMENT IN THE EDUCATIONAL PROCESS AS ONE OF THE MOST IMPORTANT FACTORS OF EDUCATIONAL AND OCCUPATIONAL ATTAINMENT

ABSTRACT: Parental involvement in the educational process of their children is of interest to researchers, as it affects the progress and development of children in many areas. The continuous and stable involvement of parents in the educational process of their children is one of the most important factors of educational and occupational attainment. Students' educational and occupational expectations are important factors in their educational and socioeconomic attainments and, probably, the main intervening variable through which family background inequalities are transformed into educational and social inequalities. The present study attempts to investigate the possible effects of school based parental involvement on students' expectations and achievements. We examine these effects analyzing empirical data from a representative sample of 1200 students attending the second class of Greek lycea. The findings indicate that school based parental involvement has direct effects on student expectations and indirect effects on their achievements, while it mediates a substantial part of the background influences on expectations and achievement.

Key words: Parental involvement, educational and professional expectations, educational achievement.

Address: Ioannis Katsillis, Section of Sociology of education and educational Policy, Department of Primary education, University of Patras, Patras, 26500 Greece.
Tel.: ++302610 997769 e-mail: jkats@upatras.gr

